

SİNA-FİLİSTİN CEPHESİ'NDE BRİTANYA ORDUSU: TEŞKİLAT VE KADRO

Nuri Karakaş*

Özet

Britanya ordusu, Birinci Dünya Savaşı'nda, Fransa'daki Batı Cephesi'nden sonra en fazla askeri personelini Sina-Filistin Cephesi'nde konuşlandırmıştır. Bu ordunun Sina-Filistin Cephesi'ndeki görev gücü olan Mısır Sefer Kuvveti'nin kadrosu, Batı Cephesi'ne (Fransa ve Belçika'ya) 1918'in Nisan-Ağustos döneminde yapılan birlik kaydırmalarına kadar çoğunlukla Gönüllü Ordu askerlerine ve Avustralya ile Yeni Zelandalı askerlere dayanmıştır. Mısır Sefer Kuvveti Başkomutanı Orgeneral Edmund Allenby, ihtiyaç nedeniyle 60 bin askerini Batı Cephesi'ne sevk etmek zorunda kalmıştır. Sevk edilen askerlerin yerine, başta Hindistan olmak üzere, dünyanın çeşitli ülkelerinden ve bölgelerinden gelen asker ili takviye edilen Mısır Sefer Kuvveti, 1918 yazında çok kültürlü ve çok uluslu bir ordu niteliği kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Sina-Filistin Cephesi, Britanya Ordusu, Mısır Sefer Kuvveti, Gönüllü Ordu (Anavatan Ordusu), Orgeneral Edmund Allenby*

Abstract

British Army in Sinai and Palestine Front: Organization and Personnel

The British army deployed the most number of its personnel in Sinai and Palestine Front after the Western Front in France in the First World War. Until the shift of units to France and Belgium in the period April-August 1918, Egyptian Expeditionary Force, as the mission force of this army in Sinai and Palestine Front, mostly consisted of soldiers from Australia and New Zealand and soldiers of the Territorial Force. General Edmund Allenby, Commander-in-Chief of the Egyptian Expeditionary Force, had to shift 60.000 soldiers to Western Front due to the extra need. Thus, in the summer of 1918, Egyptian Expeditionary Force became a multinational and multicultural army after the reinforcement with the soldiers from various regions and countries of the world - mainly from India- instead of the shifted soldiers.

Keywords: *Sinai-Palestine Front, British Army, Egyptian Expeditionary Force, Territorial Force (Home Force), General Edmund Allenby*

Giriş

Britanya İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Fransa'daki Batı Cephesi'nden sonra en fazla askeri personelini Osmanlı İmparatorluğu'na

---

* Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İzmir, nuri.karakas@ege.edu.tr

karşı açılan cephelerde konuşlandırmıştır. Bu anlamda, İngiliz resmi harp tarihi kitabında verilen bilgilere göre, Britanya İmparatorluğu Türklerle savaşmak üzere Çanakkale, Sina-Filistin ve Irak cephelerine toplam 1.446.364 muharip asker sevk etmiştir. Bu rakam aynı cephelerde görevlendirilen muharip dışı personel ile birlikte 2,5 milyonu aşmıştır¹.

Britanya ordusunun, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusuna karşı çarpıştığı cepheler arasında en fazla asker bulundurduğu cephe ise, Sina-Filistin Cephesi'dir. İngiliz Savaş Bakanlığı, ihtiyaca göre savaşın farklı aşamalarında Sina-Filistin Cephesi'nden diğer cephelere (Batı Cephesi, Selanik Cephesi ve Irak Cephesi) askeri birlik kaydırması yapmakla birlikte, bu cepheye Batı Cephesi'nden sonra en büyük askeri kuvvetini yığmıştır. Öyle ki Osmanlı ordusunun gerçekleştirdiği Birinci Kanal Harekâtı (Ocak-Şubat 1915) ile açılan Sina-Filistin Cephesi'nde, 1 Ekim 1918'e kadar 717.853 muharip ve 474.658 muharip dışı olmak üzere toplam 1.192.511 askeri personel görev yapmıştır. Ayrıca Britanya ordusunun, bu cephede Osmanlı ordusuna karşı verdiği mücadelenin herhangi bir aşamasında görevlendirmiş olduğu azami asker sayısı ise, 228.927 muharip ve 203.930 muharip dışı, toplam 432.857'ye ulaşmıştır².

Bu makalenin amacı, Batı Cephesi dışında en büyük askeri yığınağını Sina-Filistin Cephesi'ne yapan ve 1918'in Eylül-Ekim aylarında yapılan muharebelerde kazandığı zaferlerle Osmanlı ordusunun Filistin'den sonra Suriye'deki savunmasını da çökerterek Osmanlı hükümetinin İtilaf devletleriyle mütareke imzalamak zorunda kalmasında önemli bir rol oynayan Britanya ordusunun kadro yapısını ele almaktır. Ayrıca, Britanya ordusunun Sina-Filistin Cephesi'ndeki teşkilatlanmasını, aynı cephede gerçekleşen önemli muharebelerdeki uygulamaları üzerinden incelemek ve bu muharebelerdeki insan gücünü ortaya koymaktır.

Kadro Yapısı

İngiliz halkı, tarih boyunca savaşların profesyoneller (mesleği askerlik olanlar) tarafından yapılması gerektiğini düşünmüş ve Almanya ile Fransa'da var olan zorunlu askerlik uygulamasını reddetmekten gurur duymuştur³. Bu nedenle İngilizler, askeri kuvvetlerinin personel kaynağını gönüllü askerlik sisteminden sağlamışlardır. Bu durum, tam zamanlı olarak görev yapan ve profesyonel askerlerden kurulu Düzenli Ordu (Regular Army) için de geçerliydi. Düzenli Ordu birlikleri, Britanya kolonilerindeki garnizonlarda

---

¹ *Statistics*, s.739, 744, 747-748.

² *Statistics*, s.747.

³ *The British Army*, s.10.

(özellikle Hindistan'da Düzenli Ordu'ya bağlı Hint kökenli birlikler -Indian Regular Army- de kurulmuştur) konuşlandırılmaları yanında, ihtiyaç anında Büyük Britanya toprakları içinde veya dışında savaşmakla yükümlüydü. Ancak bu ordu, Britanya İmparatorluğu'nun genişliğine bağlı olarak üstlendiği sorumluluk göz önüne alındığında çok küçüktü. İngiliz ordu sisteminin ikinci saç ayağını, esasen anavatan savunmasında faydalanılan ve ulusal muhafız niteliği taşıyan gönüllü birlikler oluşturmaktaydı. Kendi rızaları alınmadan ülke dışında görev yapmaları talep edilemeyen gönüllü insanlardan kurulu olan bu birlikler, genel anlamda ihtiyat kuvveti (Auxiliary Forces) olarak tanımlanmaktaydı. Yarı zamanlı (part-time) askerlik hizmeti sunan bu birliklerin çatısı altında üç unsur yer almaktaydı. Bunların arasında, tarihi çok eskilere dayanan Milisler (Militia), yıl içinde yaklaşık bir ay süreyle askerlik hizmetinde bulunmaktaydı. Gönüllü birliklerin atlı olanlarına veya süvarilerine Yeomanry adı verilmekteydi. Bunların askerlik hizmet süreleri Milisler ile aynıydı. Anavatan savunmasına yönelik askeri hizmetleri dışında, ayaklanma veya kargaşa çıktığı durumlarda sükûnetin sağlanması için atlı polis olarak da görev yapmaktaydılar. Gönüllü birliklerin son unsurunu, müstakil olarak aynı kelime ile tanımlanan Gönüllüler (Volunteers) oluşturmaktaydı. Bunlar, Milislerin astıydı ve daha az örgütlü olan birliklerdi⁴.

Düzenli Ordu'ya bağlı birlikler bir tarafa, anavatan savunmasında yararlanan ve gönüllü birliklere dayanan bu askeri teşkilat, Büyük Britanya ve kolonileri askeri tehditler karşısında korunduğu sürece yeterli görülmiştir. Kara ordusu, tarih boyunca pek çok savaşa katılmış ve ülkeler fethetmiş olsa da İngiliz halkı, Kraliyet donanmasına kendilerini koruyacak esas güç olarak bakmıştır. Özellikle Kraliçe Victoria döneminde (1837-1901) Kraliyet donanmasının, dünyada kendisinden sonra gelen en büyük iki donanmanın sayısal toplamıyla eşit büyüklükte olması İngiliz halkına güven vermiştir⁵. Ancak Kraliçe Victoria'nın hükümdarlığının son yıllarında Güney Afrika'da ortaya çıkan gelişmeler, İngiliz halkının güvenini sarstığı gibi, Britanya ordusunun sayısal yetersizliğini ve Büyük Britanya'nın askeri teşkilatındaki kusurları da ortaya çıkarmıştır. II. Boer Savaşı'nda (1899-1902), Hollandalılar tarafından Güney Afrika'da kurulan iki Boer Cumhuriyeti'nin (Transvaal Cumhuriyeti ve Özgür Orange Devleti) modern silahlarla donatılmış (Alman üretimi Mauser M1896 tüfeği, top ve makineli tüfek) olan 50 bin çiftçi kökenli komando ve süvarisi, Britanya ordusuna ağır bir askeri bedel ödetmiştir. Büyük Britanya, Boerleri, Düzenli Ordu'nun 256.645 muvazzaf askeri yanında,

⁴ Langlois 1910, s.12, 50; Baldwin 1994, s.2, 7, 22, 47; Makepeace-Warne 1995, s.383; Wavell 1938, s.14.

⁵ Langlois 1910, s.44; Baldwin 1994, s.2; *The British Army*, s.6

84.000'i kolonilerden diğer kısmı da anavatanın gönüllü birliklerinden olmak üzere toplam 448.435 asker sevk ederek yenebilmiştir. Hatta Düzenli Ordu'ya bağlı mevcut asker sayısının büyük kısmı Boerler üzerine sevk edildiğinden, 1900 yılı içinde bir süre, ordunun elinde anavatan savunmasında görevlendireceği neredeyse hiçbir Düzenli Ordu personeli kalmamıştır⁶.

Britanya İmparatorluğu'nun askeri açıdan Boerler karşısında düştüğü bu sıkıntılı durum, ordu sisteminde bazı reform ve iyileştirmelerin yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Buna yönelik olarak bazı adımlar atılsa da ordu teşkilatını ve özellikle de gönüllü birliklerin askeri sorumluluğunu yeniden belirlemeye dönük sistematik bir reform, Britanya Savaş Bakanı Richard Burdon Haldane (1905-1912) tarafından gerçekleştirilmiştir. 1 Nisan 1908'de ulusal muhafız niteliği taşıyan gönüllü birlikler resmi olarak lağvedilerek Gönüllüler (Volunteers) ile Yeomanry tek bir askeri teşekkül içinde birleştirilmiş ve bu iki unsurdan meydana gelen Gönüllü Ordu (Territorial Forces veya Territorial Army) kurulmuştur. Yeomanry, eski görev sahasını muhafaza ederek Gönüllü Ordu'nun süvari veya atlı birlik sınıfını oluşturmuştur. Milisler (Militia), bu ordunun bünyesinde yer almayarak Düzenli Ordu'nun özel ihtiyat birlikleri olarak ayrılmıştır. Anavatan Ordusu (Home Force) olarak da tanımlanan Gönüllü Ordu'da görev yapma süresi 4 yıl şeklinde planlanmış, bu ordu için gönüllü askerlik hizmeti verme yaşı 17'den başlayarak 35 ile sınırlandırılmıştır. İhtiyaç halinde ise 40 yaşına kadar olanların hizmet vermeleri öngörülmüştür. Maaş almak Düzenli Ordu'ya katılımı cezbeden bir etkenken, Gönüllü Ordu'daki askerlerin ülkelerine olan sorumlulukla ve vatanseverlik duygusuyla hizmet vermeleri bu ordunun en faydalı özelliğini ortaya çıkarmıştır. Burdon Haldane'nin gerçekleştirdiği reformun ana amacı, yeni kurulan Gönüllü Ordu sayesinde anavatan savunması için ayrılan Düzenli Ordu askerlerinin sayısını azaltarak Düzenli Ordu'nun denizaşırı sorumluluklarını daha rahat yerine getirebilmesine yönelik olarak etkinliğini arttırmaktı. Gönüllü Ordu birliklerinin aldıkları eğitimle askeri deneyimleri arttıkça, ülke içindeki garnizonlarda konuşlandırılmış Düzenli Ordu askerleri serbest kalacak ve anavatan savunmasına yönelik herhangi bir kaygı yaşanmaksızın bu askerler dış cephelere sevk edilebilecekti. Ayrıca, büyük bir savaş çıkıp seferberlik ilan edildiğinde veya Britanya'nın denizaşırı bir çatışmaya sürüklenmesi ve Britanya Dış Sefer Kuvveti (British Expeditionary Force)'nin bu çatışma alanına gönderilmesi halinde, Gönüllü Ordu birlikleri de 6 ay sistematik bir askeri eğitimden geçirilecekti. Gönüllü Ordu'nun yasal olarak anavatan savunması dışında askeri bir sorumluluk sahası yoktu. Bununla birlikte, eski teşkilata bağlı anavatan gönüllülerinin II. Boer Savaşı'ndaki

⁶ Baldwin 1994, s.2-3; Langlois 1910, s.44; *The British Army*, s.7, 26, 28.

çarpışmalarda görev aldıkları gibi, gelecekteki muhtemel bir savaşta da sadece anavatan savunmasına yönelik yasal yükümlülüklerinin arkasına sığınmayarak denizaşırı cephelerde savaşmak arzusunu göstermeleri beklenmekteydi. Gerçekten de “büyük sınav” gelip çatığında, başka bir ifadeyle Birinci Dünya Savaşı çıktığında, Gönüllü Ordu'daki askerlerin %97'si denizaşırı cephelerdeki çarpışmalara katılmıştır⁷.

Büyük Britanya, Ağustos 1914'te Birinci Dünya Savaşı'na katıldığında, koloni birlikleri hariç Düzenli Ordu'nun 250 bin, Gönüllü Ordu'nun da 265 bin personeli mevcuttu. Britanya Dış Sefer Kuvveti, savaşın başlamasını takip eden birkaç hafta içinde Alman ordusuyla savaşmak ve müttefiki Fransa'ya yardım etmek amacıyla Belçika ve Fransa'ya gönderilmiştir. Ancak 1915'in ilk aylarına gelindiğinde, Britanya askeri teşkilatının -Gönüllü Ordu askerleri de dâhil- tüm insan kaynağı seferber edilmiş olduğundan, Büyük Britanya'nın Batı Cephesi'nde müttefiklerine etkili bir şekilde yardım edebilmesi için ek insan kaynağı bulması gerekmiştir. Bu ihtiyacın karşılanmasında, Britanya Savaş Bakanı Horatio Herbert Kitchener'in (1914-1916), 1914'ün Ağustos ayından itibaren İngiliz halkını, ülkelerinin şeref ve onurunu korumak için orduya katılmaya çağırın posterler yayınlatarak Britanya ordusunun personel sayısını artırmaya yönelik çabası da yeterli olmamıştır. 1914'ün sonuna kadar, Kitchener'in çağırısına uyan 1.190.000 gönüllüden ve 1915 yılındaki katılımlardan Yeni Ordu veya Kitchener Ordusu (New Army-Kitchener's Army) kurulsa da bu Yeni Ordu birlikleri de kadro açığını kapatamamıştır. 1916'da 18-41 yaş arasındaki tüm bekâr erkekleri, Nisan 1918'de ise yaşı 51'e kadar olan erkekleri silah altına alan yasalar çıkarmak zorunda kalmıştır. Böylece, Birinci Dünya Savaşı başladığında, 733.514 personel sayısı ile Alman kara ordusu karşısında oldukça zayıf kalan Britanya ordusu, yapılan çağrılar ve çıkarılan yasalar sayesinde gerek anavatandan, gerekse kolonilerden ve dominyonlardan sağlanan erat ile kadro eksikliğini tamamlamış ve savaş yıllarında toplam 7.707.607 insanı silah altına alarak gelişen ve büyüyen bir ordu olduğunu kanıtlamıştır⁸.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Düzenli Ordu, Gönüllü Ordu ve Yeni Ordu şeklinde örgütlenen ve dominyonlardan gelen askerler ile desteklenen Britanya ordusu, Osmanlı ordusuna karşı, Sina-Filistin Cephesi'nin Kudüs'ün işgali ile sonuçlanan evresinde (1916-1917) genel olarak Gönüllü Ordu askerlerini sevk ederek mücadele etmiştir. Britanya ordusunun, Gazze

⁷ Langlois 1910, s.13, 38; Baldwin 1994, s.58-59; Talbot-Booth 1941, s.9-10; Barnett 1970, s.365; Usher 2006, s.248; Simkins 1988, s. 12, 16; Fosten ve Marrion 1978, s.5; Woodward 2007, s.16.

⁸ Talbot-Booth 1941, s.10, 15; Chappell 2003, s.7-8; Fosten ve Marrion 1978, s.7, 10.

Muharebelerinde ve Kudüs'ün ele geçirilmesi için yapılan çarpışmalarda uğradığı asker kaybının %90'ını Gönüllü Ordu birliklerinden vermiş olması da bu durumun açık bir göstergesidir⁹. Osmanlı ordusunun 1916 yılının Ağustos ayı başında gerçekleştirdiği II. Kanal Harekâtı'ndan (Romani Muharebesi) 1918'in Nisan ayına kadar olan evrede, Britanya ordusunun veya özel olarak bu ordunun Sina-Filistin Cephesi'ndeki görev gücü olan Mısır Sefer Kuvveti (Egyptian Expeditionary Force)'nin piyade gücü genellikle Gönüllü Ordu tümenlerine dayanmıştır. Bu tümenlerin dördünün ortak özelliği, yarı zamanlı askeri eğitim aldıkları için acemi askerlerden kurulu birlikler olmaları gerekirken, Çanakkale Cephesi'nde görev almaları ve bu cephedeki muharebelerde ağır kayıplar vermelerine rağmen, yine de içlerinde muharebe tecrübesi kazanmış binlerce askeri barındırmasıdır.

Görev yapan personelin geldikleri coğrafi bölgeye veya görev sahasına (Yeomanry gibi) göre isimlendirilen bu dört tümeden ilki olan “52. Lowland Piyade Tümeni”, genel olarak Kilmarnock, Ayr, Edinburgh ve Glasgow gibi şehirlerden gelen İskoçyalılardan kurulu bir tümandır. İlk görev yeri olan Çanakkale Cephesi'nde subay seviyesinde %70, er düzeyinde de %50 kayıp vermiştir. 7-8 Ocak 1916 gecesi Çanakkale'den tahliye edilerek Mısır'a sevk edilen bu tümen, Nisan 1918'e kadar Sina-Filistin Cephesi'nde çarpışmıştır¹⁰. Galler'in kuzey, orta ve güney bölgelerinde yaşayan Gallilerden kurulu bir tümen olan “53. Welsh Piyade Tümeni”, ilk hizmet yeri olan Çanakkale Cephesi'ndeki çarpışmalara katıldıktan sonra 11-12 Aralık 1915'de tahliye edilerek Mısır'a gönderilmiş ve Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar Sina-Filistin Cephesi'nde görev yapmıştır. Böylece, Mayıs-Ağustos 1918'de Galli askerlerinin çoğu Hintli askerler ile yer değiştirmesine karşın, aynı isimle Birinci Dünya Savaşı yıllarında sadece Türklere karşı çarpışmış bir tümen özelliği kazanmıştır¹¹. İnsan kaynağını İngiltere'nin doğu bölgesindeki Norwich, Cambridge ve Bedford gibi şehirlerinden sağlayan “54. East Anglian Piyade Tümeni” de Çanakkale Cephesi'nde görev yaptıktan sonra Sina-Filistin Cephesi'nde konuşlandırılmış bir tümandır. Ayrıca, kadrosu tamamıyla İngiliz kökenli askerlerden oluşturulan ve bu özelliğini savaş sonuna kadar koruyan tümen, 53. Piyade Tümeni gibi savaş yıllarında sadece Türklere karşı çarpışmıştır¹². “74. Yeomanry Piyade Tümeni” ise, Çanakkale Cephesi'nde piyade olarak savaşan Yeomanry kökenli İngiliz ve Galli askerlerin, Ocak

⁹ Woodward 2007, s.10.

¹⁰ Becke 2007a, s.114-115; Thompson 1923, s.10, 239; *A Brief Record*, s.62.

¹¹ Ward 1927, s. 13-14, 50, 213-215; Smithers 1994, s.194; Becke 2007a, s.122-123; *A Brief Record*, s.64; Grainger, tümeni oluşturan 12 taburun 5'inin Galli, 7'sinin de İngiliz kökenli askerlerden kurulu olduğunu belirtmektedir. Bkz., Grainger 2006, s.15.

¹² Becke 2007a, s.130-131; *A Brief Record*, s.65; Wavell 1938, s.189; Woodward 2007, s.228

1917'de yeniden piyade şeklinde örgütlenmesi sonucu kurularak Mart 1917'de El Arış'te konuşlandırılan ve Sina-Filistin Cephesi'nde görev alan tümendir. Bu tümen, Nisan 1918'de Batı Cephesi'ne kaydırılma kararı alınarak, Mayıs 1918'de Fransa'ya yerleştirilmiştir¹³.

“60. London Piyade Tümeni”, Çanakkale'den sonra Sina-Filistin Cephesi'ne gönderilmiş olan bu dört Gönüllü Ordu'ya bağlı piyade tümeninden farklı olarak, öncelikle Fransa, Belçika ve Makedonya'da görev yapmış ve Temmuz 1917'de Filistin'de konuşlandırılmış bir tümendir. Gönüllü Ordu bünyesinde yer alan ve kadrosunun tamamını Londralı İngilizlerin oluşturduğu 60. London Piyade Tümeni, Mayıs-Ağustos 1918'e kadar olan süreçte, bu askerler ile Filistin'deki muharebelere iştirak etmiş, aynı süreçte yapılan birlik kaydırmaları neticesinde çoğu İngiliz kökenli askerini yitirerek Hintli askerler ile takviye edilmiştir¹⁴. “75. Piyade Tümeni”, tamamen Gönüllü Ordu personelinden oluşan piyade tümenlerinden farklı olarak, hem Hindistan'dan kaydırılan Gönüllü Ordu taburlarının, hem de sadece Hintli askerlerden oluşan taburların birleştirilmesi sonucunda Haziran 1917'de kurulmuş bir tümendir. Bu karma tümene, sonradan Güney Afrika'dan gelen topçu taburları da dâhil edilmiş ve tümen, savaşın sonuna kadar Sina-Filistin Cephesi'nde görev yapmıştır¹⁵. “10. Irish Piyade Tümeni” ise, yukarıda zikredilen piyade tümenlerinden tamamen farklı bir şekilde, Düzenli Ordu ve Yeni Ordu askerlerinden meydana gelen karma bir tümendir. Başlangıçta, İrlandalı askerlerden oluşan bir Yeni Ordu tümeni olarak teşekkül eden ve Çanakkale ile Selanik Cephelerinde görev alan bu tümen, Eylül 1917'de Mısır'a sevk edilmiştir. Sevk edildiği sırada, kadrosunda 3 Düzenli Ordu taburu ve 9 Yeni Ordu taburu barındıran bu tümen, İrlandalılara dayanan personel yapısını muhafaza ederek, Nisan 1918'e kadar Sina-Filistin Cephesi'nde görev yapmıştır. 1918'in Nisan ayından itibaren Düzenli Ordu birlikleri Fransa'ya sevk edilen tümenin kadrosu, çok sayıda Hint kökenli asker ile takviye edilerek yeniden oluşturulmuştur. Tümen, aynı adı muhafaza etmekle birlikte, bu cephede çarpışmaların son bulmasına kadar, çoğunluğu Hint kökenli askerlerden kurulu unsurlarıyla muharebelere iştirak etmiştir¹⁶.

Mısır Sefer Kuvveti'nin Sina-Filistin Cephesi'ndeki diğer muharip unsuru, atlı ve hecinsüvar birlikleridir. Personel sayısı itibarıyla Osmanlı ordusunun süvari birlikleri karşısında oldukça üstün durumda olan bu hareketli

¹³ Ward 1922, s.18-20, 29, 203; Becke 2007b, s.121-122; *A Brief Record*, s.69-70; Macmunn ve Falls 1928, s.273.

¹⁴ Becke 2007b, s.31-32; *A Brief Record*, s.67.

¹⁵ Becke 2007b, s. 129.

¹⁶ Becke 2007c, s.17-18; *A Brief Record*, s.60.

birliklerin kadroları, Britanya adasından gelen Yeomanry askerleri ile Avustralya ve Yeni Zelandalılardan oluşturulmuştur. Gönüllü Ordu'nun süvari veya atlı sınıfını temsil eden Yeomanry birlikleri, İngiltere'den toplandıkları idari bölge isimlerine göre tanımlanan (Lincolnshire Yeomanry, Staffordshire Yeomanry, Warwick Yeomanry, Worcestershire Yeomanry, Gloucestershire Yeomanry, Buckinghamshire Yeomanry, Dorset Yeomanry, City of London Yeomanry, County of London -Middlesex- Yeomanry ve South Nottinghamshire Hussars gibi) İngiliz kökenli birliklerdir. Bu birlikler genel olarak, I, II ve III. Gazze Muharebeleri sırasında (Mart, Nisan ve Ekim-Kasım 1917) görev alan 5, 6, 7, 8 ve 22. Atlı Tugayı içinde konuşlandırılmışlardır. Ayrıca bu Yeomanry birlikleri, III. Gazze Muharebesi sırasında 20 ve 21. Kolordu'nun süvari alaylarını oluşturmuştur¹⁷.

Sina-Filistin Cephesi'nde savaşan Avustralya ve Yeni Zelandalı askerler, Mısır Sefer Kuvveti'nin bu cephedeki atlı birlik kadrolarının omurgasını oluşturmuştur. Onların da büyük bir bölümü, Gönüllü Ordu'nun piyade tümenlerinde savaşan askerler gibi, Türkler karşısında Çanakkale Cephesi'nde yenilgiyi tatmışlar, bununla birlikte, muharebe tecrübesi de kazanmışlardır. Avustralya ve Yeni Zelandalı askerler, arazi şartlarının at binmeye uygun olmaması ve cephe hattının darlığı nedeniyle Çanakkale Cephesi'nde piyade olarak savaşmıştır. Sina-Filistin-Suriye'de ise, arazinin uygun yapısı ve cephe hattının genişliğine bağlı olarak hızlı intikallerle baskın yapmanın sağlayacağı avantaj göz önüne alındığında, atlı birliklerden faydalanmanın zaruri olması sayesinde binek hayvanları olan atlarına kavuşmuşlardır.

Aslında, “hafif süvari” olarak tanımlanan Avustralyalı atlı askerler ile “atlı nişancı” olarak tanımlanan Yeni Zelandalı atlı askerler, doktrin açısından geleneksel -Düzenli Ordu'ya bağlı- İngiliz süvarilerinden ayrılmaktadır. Hafif süvari ve atlı nişancılar, muharebe hattına at binerek hızlı bir şekilde ulaşmakta, attan inerek atlı topçu ve makineli tüfek desteğinde, tüfekleri ve süngülerini kullanarak bir piyade gibi savaşmaktaydılar. Geleneksel İngiliz süvarileri ise, düşman süvari birliklerini kılıç ve mızrak kullanarak imha etmek amacıyla at üstünde savaşmak ve silah kullanabilmek için eğitilmişlerdi. Ancak, çoğu Hint kökenli askerlerden kurulu olan kılıç ve mızraklı klasik süvari alayları da bulunmakla birlikte (Hintlilerden oluşan “İmparatorluk Hizmet Süvari Tugayı”- “Imperial Service Cavalry Brigade” gibi), Sina-Filistin Cephesi'nde çarpışan Yeomanry birlikleri de Avustralya ve Yeni Zelandalı hafif süvari ve atlı nişancılarıyla benzer şekilde, muharebe alanına atla intikal ederek piyade (Grainger, atlı piyade tanımını yapmaktadır) gibi savaşmışlardır. Bu benzerliğe

¹⁷ Macmunn ve Falls 1928, s.396, 401-402; Falls 1930, s.660-662; Grainger 2006, s.237-240; Wavell 1938, s.43, 69, 139-140.

rağmen, Yeomanry birlikleri kılıç da taşımışlardır. Avustralya ve Yeni Zelandalı atlı birliklerin kılıç ile silahlandırılması, ancak 1918'in yaz sonunda, Nablus Muharebesi öncesinde gerçekleşmiştir¹⁸.

Avustralyalı hafif süvari askerleri, I, II ve III. Gazze Muharebeleri ile Kudüs'ün ele geçirilmesine yönelik çarpışmalarda, "Avustralya ve Yeni Zelanda Atlı Tümeni", "İmparatorluk Atlı Tümeni" ve "Avustralya Atlı Tümeni" altında 1, 2, 3 ve 4. Avustralya Hafif Süvari Tugayı içinde muharebelere iştirak etmişlerdir. Ayrıca, "İmparatorluk Hecinsüvar Tugayı"nın Haziran 1918'de lağvedilmesi üzerine, bu tugay içinde yer alan Avustralyalı hecinsüvar askerlerinden 5. Avustralya Hafif Süvari Tugayı kurulmuştur¹⁹. Yeni Zelandalı atlı nişancılar ise, Yeni Zelanda'nın Auckland, Wellington ve Canterbury askeri bölgelerinden toplanan ve Yeni Zelanda Atlı Nişancı Tugayı altında, aynı bölge ve şehir isimlerine göre "Auckland Atlı Nişancı Alayı", "Wellington Atlı Nişancı Alayı" ve "Canterbury Atlı Nişancı Alayı" olarak adlandırılan askeri teşekküller içinde muharebelere katılmışlardır. Yeni Zelanda Atlı Nişancı Tugayı, Çanakkale Cephesi'nde piyade olarak savaştıktan sonra Mısır'a sevk edilerek, 1400 askeriyle 27 Aralık 1915'de (Kinloch'a göre 26 Aralık 1915'de) İskenderiye'ye ulaşmış ve Mart 1916'da "Avustralya ve Yeni Zelanda Atlı Tümeni" veya kısa adıyla "Anzak Atlı Tümeni" içinde konuşlandırılmıştır. Bu cephede, muharebelerin son bulmasına kadar sürekli olarak, "Avustralya ve Yeni Zelanda Atlı Tümeni" içinde görev yapmıştır²⁰.

Mısır Sefer Kuvveti'nin Sina-Filistin Cephesi'nde binek hayvanı olarak deve kullanan hecinsüvar birlikleri, "İmparatorluk Hecinsüvar Tugayı" altında toplanmıştır. Bu tugay, esasen ulaşım hayvanı olarak deveye binme eğitimi alan, bununla birlikte, piyade olarak savaşan personel yapısıyla 10 Avustralya, 6 İngiliz ve 2 Yeni Zelanda bölüğünden oluşmuştur ve 4 tabur şeklinde örgütlenmiştir. Başlangıçta İngiliz bölükleri Yeomanry kökenliken, sonradan Düzenli Ordu'nun piyadelerinden oluşturulmuştur. Tugayın, İskoçyalı olan Lanarkshire Yeomanry ve Ayrshire Yeomanry kökenli bir makineli tüfek takımı bulunmaktaydı. Ayrıca 6 adet dağ topuna sahip, Hindistan kolonisinden gelen Sih ve Müslümanlardan oluşan "Hong Kong ve Singapur Bataryası" adı verilen topçu bataryasına sahipti. 1918'in Haziran ayına geldiğinde, Mısır Sefer

¹⁸ Kinloch 2007, s.39, 305; Baly 2004, s.12; Preston 1921, s.8; Grainger 2006, s.2, 15; Falls 1930, s.416.

¹⁹ Macmunn ve Falls 1928, s.396, 401-401; Falls 1930, s.660-661; Grainger 2006, s.237-249; Robertson 1938, s.192; Powles 1922, s.5; Baly 2004, s.226.

²⁰ Powles 1922, s.3-4, 12; *Canterbury Mounted*, s.90; Wilkie 1924, s.77, 82; Kinloch 2007, s.44; Macmunn ve Falls 1928, s.396, 400-401; Falls 1930, s.660-661, 666, 673; Grainger 2006, s.237-239; Moore 1920, s. 16.

Kuvveti'nin artık Filistin içlerinde savaşıyor olması ve bu bölgenin nispeten dağlık ve sulak yapısı, "İmparatorluk Hecinsüvar Tugayı"nın lağvedilmesini gerektirmiştir. 10 Haziran 1918'de lağvedilen tugayın Avustralyalı hecinsüvar askerleri, kendilerine çöl gibi çorak arazide konfor sağlayan develerini bırakarak Haziran ayı sonunda ata binmeye başlamışlardır. 1918 Temmuz'unda 6 İngiliz bölüğünden ikisi, isyan halindeki Araplara destek olmak için Albay Lawrence'ın kumandası altına verilmiştir. Avustralyalılardan ise, 1918'in Haziran ayı sonunda, 14 ve 15. Hafif Süvari Alay'ı teşkil edilmiştir. Bu iki alay da hecinsüvar tugayında görevli Yeni Zelandalılardan kurulan makineli tüfek bölüğü ve çoğu Cezayirlilerden oluşan Afrikalı askerlerden kurulu karma bir Fransız süvari alayı ile birlikte, "5. Avustralya Hafif Süvari Tugayı"nın meydana getirmiş ve 1918'in Eylül ayındaki muharebelere bu tugayın altında iştirak etmiştir²¹.

Kısmen yukarıda da zikredildiği gibi, Mısır Sefer Kuvveti'nin kadro yapısı, özellikle piyade birlikleri açısından 1918'in Nisan ayından itibaren köklü bir değişime uğramış ve bunun sonucunda Britanya ordusu, Sina-Filistin Cephesi'nde Osmanlı ordusu karşısındaki mücadelesinin başarıyla son bulmasına kadar bu yeni kadro yapısıyla çarpışmıştır. Bu değişime, Mısır Sefer Kuvveti Başkomutanı Mareşal Allenby'nin Amman harekâtına devam ettiği sırada, 21 Mart 1918'de, Alman ordusunun da Somme'ye gerçekleştirdiği saldırı neticesinde, Batı Cephesi'nde Britanya ordusuna, 160.000 asker ve 1.000 top kaybı verdirerek savaşın en acı yenilgisini yaşatması neden olmuştur. Allenby, 23 Mart 1918'de İngiliz Savaş Bakanlığı'nın, komuta ettiği tümenlerden birini Fransa'ya göndermek üzere hazır tutma emrine muhatap olmuş, 27 Mart 1918'de de Savaş Bakanlığı'ndan, Amman harekâtını bitirir bitirmez Orta Doğu'da aktif bir savunma politikasına geçmesi ve elindeki piyade tümenlerinden birini daha acilen Fransa'ya göndermesi talimatı almıştır. Allenby de gönderilecek tümenleri, "52. Lowland Piyade Tümeni" ve "74. Yeomanry Piyade Tümeni" olarak belirlemiştir²².

İmparatorluk Genelkurmay Başkanı Henry Wilson, Almanya'nın taarruz gücünün 1918'in sonuna doğru zayıflayacağına inansa da Batı Cephesi'nde mutlak bir müttefik zaferini 1919'a, hatta 1920'ye kadar beklemekteydi. Bu nedenle İngiliz hükümeti, Japonya'nın müttefiklerine aktif bir askeri destek vermesi için çaba sarf etmekteydi. İngiliz Savaş Bakanlığı'nın Batı Cephesi yararına yeni birlikler göndermesine yönelik taleplerinden kaygı duymakta olan Allenby ise, bu taleplerin taarruz gücünü zayıflattığını görerek, hükümetinin

²¹ Robertson 1938, s.26, 192-193; Wavell 1938, s.64; Anglesey 1998, s.18; Powles 1922, s.5; Falls 1930, s.415; Baly 2004, s.226; Grainger 2006, s.14.

²² Woodward 2007, s.227; Kinloch 2007, s.280; Wavell 1938, s.183.

Tokyo nezdinde yaptığı girişimlerinden cesaret almış ve Fransa'ya sevk etmek zorunda kaldığı 2 tümenin yerine 3 veya 4 Japon tümeni ikame etmeyi düşünmüştür. Ancak kısa süre sonra, Japonya'nın Orta Doğu'ya asker göndermek gibi bir niyetinin olmadığı anlaşılmıştır²³.

Bunun üzerine Allenby, Mart 1918'de Savaş Bakanlığı'ndan gelen emirler doğrultusunda, Mayıs-Ağustos 1918 dönemi içinde, Batı Cephesi'ni takviye etmek amacıyla, 2 piyade tümeni (52 ve 74. Tümen) dışında 9 Yeomanry alayı, 23 İngiliz taburu (2 tümene eşdeğer bir kuvvet) ve 5 makineli tüfek bölüğü olmak üzere toplam 60 bin askerini Fransa'ya göndermek zorunda kalmıştır. Mısır Sefer Kuvveti, bu kayıpların telafi edilmesi için personel sayısının büyük bölümünü Hintli askerlerin oluşturduğu iki piyade tümeni (3. Lahore Piyade Tümeni ve 7. Indian Piyade Tümeni) ile takviye edilmiştir. 52 ve 74. Piyade tümenlerinin yerine gönderilen bu 2 tümenle birlikte sayısı yeniden 7'ye ulaşan piyade tümenleri, artık Britanya adalarından gelen askerlerden oluşan 3 tabur ile Hintlilerden oluşan 9 tabura dayanarak yeniden oluşturulmuş ve böylece tümenlerin kadro yapısı, Hintli bir karakter kazanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, sadece "54. East Anglian Piyade Tümeni"nin kadro yapısının değişmesine neden olacak bir müdahalede bulunulmadığı gibi, benzer şekilde Avustralya ve Yeni Zelandalı atlı birliklere de dokunulmamıştır. Fransa'ya gönderilen 9 Yeomanry alayının yerini, yine Fransa'dan gelen Hintli süvari birlikleri almış ve 1918 Temmuz'unda bunların bir bölümünden "4. Süvari Tümeni" (Yeomanry Tümeni yerine) kurulmuştur. Ayrıca, Yeomanry ve Hintli süvari birliklerinden oluşan yeni bir süvari tümeni olan "5. Süvari Tümeni" kurularak Mısır Sefer Kuvveti emrine verilmiştir. Bu şekilde, 12 tugay veya 36 alaydan oluşan süvari veya atlı tümen sayısı 4'e ulaşmıştır. Bu tümenleri teşkil eden alayların 14'ünün kadrosu Avustralyalılara, 13'ünün Hintlilere, 5'i İngilizlere, 3'ü Yeni Zelandalılara ve 1'i de Fransızlara dayandırılmıştır.

Anadolu ve Amerika Birleşik Devletleri gibi dünyanın farklı yerlerinden gelen Ermenilerin oluşturduğu 3 taburluk Fransız birliği de Allenby'in kumandasına verilmiştir. Ayrıca, Kasım 1917 tarihli Balfour Deklarasyonu'nun Filistin'de Yahudilere milli bir yurt sağlaması, İngiltere'de, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Orta Doğu'da yaşayan Yahudileri "Kutsal Topraklarda" Türklere karşı savaşmak üzere harekete geçirmiştir. Böylece kol bandı olarak Hz. Davut'un Yıldızı'nı taşıyan ve içlerinde gelecekteki İsrail devletinin ilk başbakanı olacak olan David Ben Gurion'un da bulunduğu Yahudilerden 38, 39

---

²³ Woodward 2007, s.242-243.

ve 40. Royal Fusiliers adlı üç tabur kurulmuş ve bu taburlar da Mısır Sefer Kuvveti içinde yer almıştır²⁴.

Böylece, Mısır Sefer Kuvveti Başkomutanı Allenby, 1918 yazında, belki de İngiliz askeri tarihinde başka bir örneği olmamak üzere çok uluslu ve çok kültürlü bir orduya komuta etmiştir. Nablus (Megiddo) Muharebesi ile 19 Eylül 1918'den itibaren Osmanlı ordusunun savunmasını çökerten ve Suriye içlerine ilerleyerek bu cephede kesin bir zafer kazanan Britanya ordusu, artık dünyanın çeşitli ülkelerinden ve bölgelerinden toplanan askerlerden oluşmaktaydı. Bunlar, İngiliz, Galli, İskoçyalı, İrlandalı, Hintli (Hindu, Sih ve Müslüman), Avustralyalı, Yeni Zelandalı, Güney Afrikalı, Karayipli (İngiliz Batı Hint Adaları), Singapurlu, Hong Konglu, Burmalı, Nepalli, Cezayirli, Mısırlı, Filistinli, İtalyan, Fransız, Ermeni ve Yahudi askerlerdi²⁵.

Teşkilat ve İnsan Gücü

Başlangıçta Britanya ordusunun, Osmanlı ordusunun gerçekleştirdiği I. Kanal Harekâtı (Ocak-Şubat 1915) ile açılan Sina-Filistin Cephesi'nden, başka bir ifadeyle Mısır'ın savunulmasından sorumlu olan bölümüne, Akdeniz Sefer Kuvveti (Mediterranean Expeditionary Force) adı verilmiştir. Aynı zamanda Mart 1915'de açılan Çanakkale Cephesi'nin de idaresini alan bu bölümün Başkomutanlığı'na, Britanya kuvvetlerinin Çanakkale'yi boşalttığı sırada, 10 Ocak 1916'da, Korgeneral Archibald Murray getirilmiştir. Kısa bir süre sonra, artık ana görevi Mısır'ın savunulması olan Akdeniz Sefer Kuvveti'nin adı, 20 Mart 1916'da yeniden belirlenerek Mısır Sefer Kuvveti yapılmıştır²⁶.

Mısır Sefer Kuvveti'nin, Sina-Filistin Cephesi'nde, Osmanlı ordusu karşısındaki ilk ciddi çarpışması, 4-5 Ağustos 1916'da II. Kanal Harekâtı (Romani Muharebesi) sırasında meydana gelmiş, Osmanlı ordusu Mısır Sefer Kuvveti'nin 30 bin askeri karşısında yenilerek geri çekilmiştir. Osmanlı ordusunun bu yenilgisi, Sina-Filistin Cephesi'nin Sina Çöl'ünü kapsayan harekât bölgesi açısından dönüm noktası olmuş, 1915'de Sina Çölü'nü işgal eden Osmanlı ordusu, bu bölgeyi boşaltarak saldırı konumundan savunma konumuna geçmiştir. Artık saldırı inisiyatifini ele geçiren Mısır Sefer Kuvveti, yeni bir teşkilat düzenine geçerek, 1916 Ekim'inde, Süveyş Kanalı'nın doğusunda görev yapan bütün muharip unsurlarını, Korgeneral Charles Dobell kumandasında "Doğu Kuvveti" (Eastern Force) altında toplamıştır. 7 Aralık

²⁴ Falls 1930, s.416, 418-419, 421; *A Brief Record*, s.47, 50; Wavell 1938, s.183; Baly 2004, s.226; Macmunn ve Falls 1928, s.86; Woodward 2007, s.228, 243-244.

²⁵ Woodward 2007, s.243; Mortlock 2011, s.205.

²⁶ Macmunn ve Falls 1928, s.94-95, 97; Mortlock 2011, s.6; Becke 2007d, s.27.

1916'da da "Doğu Kuvveti"nin öncü veya vurucu birliği olarak kurulan "Çöl Kolu (Desert Column)"nun kumandası, Korgeneral Philip Chetwode'a verilmiştir²⁷.

Mısır Sefer Kuvveti, Osmanlı ordusunun Sina'dan çekilmesi sonrasında Filistin'de, Gazze-Birüssebi arasında oluşturduğu savunma hattını yarmak amacıyla 26 Mart 1917'de Gazze'ye saldırmıştır. Mısır Sefer Kuvveti'ne bağlı birlikler, bu saldırı sonucunda yapılan I. Gazze Muharebesi'nde Osmanlı kuvvetlerinin Gazze'deki savunmasını kıramayarak geri çekilmiştir. Mısır Sefer Kuvveti birlikleri, yaklaşık üç hafta sonra, 17 Nisan 1917'de, Gazze'yi ele geçirmeye yönelik ikinci bir saldırı daha yapmış (II. Gazze Muharebesi), ancak yine mağlup olmuştur. Mısır Sefer Kuvveti Başkomutanlığının I. Gazze Muharebesi sırasında ön cephe hattına yığıldığı yaklaşık muharip asker sayısı, 11.000'i hareketli birliklerden (atlı ve hecinsüvar), 12.000'i de piyade tümenlerinden olmak üzere 23.000'dir. 8.000 piyade de ihtiyat kuvveti olarak ayrıldığından toplam rakam 31.000'e çıkmıştır. Britanya kuvvetleri, II. Gazze Muharebesi'ne ise, I. Gazze Muharebesi sırasındaki kadrosuna 7.000 asker takviye ederek katılmıştır²⁸. Mısır Sefer Kuvveti'nin I. ve II. Gazze Muharebeleri sırasındaki (Mart-Nisan 1917) teşkilat yapısı ise şöyledir:

Doğu Kuvveti (Korgeneral Charles Dobell)

İmparatorluk Hecinsüvar Tugayı

İmparatorluk Hizmet Süvari Tugayı (Hintli)

52. (*Lowland*) Piyade Tümeni (155, 156 ve 157. Tugaylar)

54. (*East Anglian*) Piyade Tümeni (161, 162 ve 163. Tugaylar)

74. (*Yeomanry*) Piyade Tümeni (229. Tugay)

Çöl Kolu (Korgeneral Philip Chetwode)

Avustralya ve Yeni Zelanda Atlı Tümeni (Anzak Atlı Tümeni):

1. Avustralya Hafif Süvari Tugayı (1, 2 ve 3. Avustralya Hafif Süvari Alayları)

2. Avustralya Hafif Süvari Tugayı (5, 6 ve 7. Avustralya Hafif Süvari Alayları)

Yeni Zelanda Atlı Nişancı Tugayı (Auckland, Canterbury ve Wellington Atlı Nişancı Alayları)

²⁷ Kinloch 2007, s.84, 118; Wavell 1938, s.59, 64; Macmunn ve Falls 1928, s.244; Anglesey 1988, s.77-78.

²⁸ Bruce 2002, s. 93; Kinloch 2007, s.40. Gullett, I. Gazze Muharebesi'nde ön cephe hattında, 6000'i hareketli birliklerden (atlı ve hecinsüvar), 16.000'i de piyade tümenlerinden olmak üzere toplam 22.000 asker olduğunu belirtmektedir. Bkz., Gullett 1923, s.265.

22. Atlı Tugayı (Yeomanry)

İmparatorluk Atlı Tümeni:

3. Avustralya Hafif Süvari Tugayı (8, 9 ve 10. Avustralya Hafif Süvari Alayları)

4. Avustralya Hafif Süvari Tugayı (4, 11 ve 12. Avustralya Hafif Süvari Alayları)

5. Atlı Tugayı (Yeomanry)

6. Atlı Tugayı (Yeomanry)

53. *(Welsh) Piyade Tümeni:* (158, 159 ve 160. Tugaylar)²⁹.

II. Gazze saldırısının da yenilgi ile sonuçlanması üzerine Mısır Sefer Kuvveti Başkomutanı Orgeneral Archibald Murray, 21 Nisan 1917’de komuta kademesinde değişikliğe gitmiş ve Korgeneral Philip Chetwode’u Doğu Kuvveti’nin, Tümgeneral H. G. Chauvel’i de Chetwode’un yerine “Çöl Kolu”nun komutanlığına atamıştır³⁰. Bununla birlikte, Gazze’deki yenilginin faturası, harekât bölgesindeki Britanya ordusunun Başkomutanı olduğu için kendisine çıkarıldığından, komuta değişikliklerinden kendisi de nasiplenmiştir. Mısır Sefer Kuvveti Komutanlığı’na 28 Haziran 1917’de süvari sınıfından gelen Orgeneral Edmund Allenby atanmıştır³¹. 1917 Temmuz’unda 60.000 işçi hariç, personel sayısı 200.000’i aşmış olan Mısır Sefer Kuvveti’nin³² Başkomutanı Allenby, ordu teşkilatında kolordu sistemine geçmiş, 12 Ağustos 1917’de “Doğu Kuvveti”ni ve “Çöl Kolu”nu lağvederek Çöl Atlı Kolordusu ile birlikte XX ve XXI. Piyade Kolordularını kurmuştur³³. Allenby, aldığı takviye birlikler ve yaptığı bu düzenlemelerden sonra, Gazze-Birüssebi hattındaki Osmanlı savunmasını kırmak ve Kudüs’ü yılbaşından önce ele geçirmek amacıyla büyük bir saldırı başlatmıştır. Farklı rakamlar verilmekle birlikte, cephe hattına yaklaşık 100.000 piyade, atlı birlik ve hecisüvar askerini³⁴ sevk eden Mısır

²⁹ Grainger 2006, s.237-238; Wavell 1938, s.92-93.

³⁰ Macmunn ve Falls 1928, s.351.

³¹ Falls 1930, s.7; Grainger 2006, s.91.

³² Falls 1930, s.14. Bu rakam, Mısır Sefer Kuvveti’nin Temmuz 1917’deki toplam personel sayısını ifade etmektedir. Bununla birlikte, çalışmamızın ilerleyen sayfalarında da belirtildiği gibi, cephe hattında bulunan muharip asker sayısı, 100.000 civarındadır ve hatta zaman içinde bu rakamın altında kalmıştır.

³³ Falls 1930, s.16.

³⁴ Wavell, 30 Ekim 1917 gecesi itibariyle Britanya kuvvetlerinin muharebe gücünü, 82.500 piyade, 17.000 süvari ve toplamda da 99.500 asker olarak göstermiştir. Ancak tablo halinde verdiği asker sayılarında, piyade askerlerinin sayısını yanlış hesaplayarak, 75.000 olarak belirtmiştir. Bkz., Wavell 1938, s.112-113. Falls da resmi harp tarihi kitabında, Mısır Sefer Kuvveti’nin 28 Ekim 1917’deki asker sayısını 95.000 olarak vermiştir. Bkz., Falls 1930,

Sefer Kuvveti, 31 Ekim 1917'den 9 Aralık 1917'ye kadar süren muharebelerde, karşısındaki Osmanlı kuvvetlerini geri çekilmek zorunda bırakarak, Gazze, Birüssebi ve Kudüs'ü ele geçirmiştir. Mısır Sefer Kuvveti'nin, III. Gazze ve Birüssebi Muharebeleri ile Kudüs'ün ele geçirilmesine yönelik çarpışmalar sırasında (Ekim-Aralık 1917) görev alan birlikleri (yukarıda belirtilen tümenlerin içindeki tugaylar ile tugayların içindeki alaylar tekrar gösterilmemiştir) şu şekildedir:

Çöl Atlı Kolordusu (Korgeneral Harry Chauvel)

Avustralya ve Yeni Zelanda Atlı Tümeni (Anzak Atlı Tümeni):

1 ve 2. Avustralya Hafif Süvari Tugayları ile Yeni Zelanda Atlı Nişancı Tugayı

Avustralya Atlı Tümeni:

3 ve 4. Avustralya Hafif Süvari Tugayları ile 5. Atlı Tugay (Yeomanry)

Yeomanry Atlı Tümeni:

6, 8 ve 22. Atlı Tugaylar (Yeomanry)

Kolordu Yardımcı Birlikleri: 7. Atlı Tugay (Yeomanry) ve İmparatorluk Hecinsüvar Tugayı

XX. Kolordu (Korgeneral Philip Chetwode)

53. *(Welsh) Piyade Tümeni*

60. *(London) Piyade Tümeni* (179, 180 ve 181. Tugaylar)

74. *(Yeomanry) Piyade Tümeni* (229, 230 ve 231. Tugaylar)

Kolordu Yardımcı Birliği: 10. *(Irish) Piyade Tümeni* (29, 30 ve 31. Tugaylar)

XXI. Kolordu (Korgeneral E. S. Bulfin)

52. *(Lowland) Piyade Tümeni*

54. *(East Anglian) Piyade Tümeni*

75. *Piyade Tümeni* (232, 233 ve 234. Tugaylar)³⁵.

Mısır Sefer Kuvveti Başkomutanı Allenby, 1918'in kış ve bahar aylarında, Kudüs'ün kuzey ve kuzey doğusu yönünde taarruzlarına devam etmiş, 1918'in Mayıs-Ağustos dönemi içinde 60 bin tecrübeli askerini Batı Cephesi'ne sevk etmek zorundan kalmasını takiben ordusuna yeni takviyeler yaparak, bu cephede Osmanlı ordusuna asıl darbeyi vurmak ve Suriye içlerine

---

s.35(dipnot 3). Gullett'e göre, Britanya ordusunun 30 Ekim 1917'deki muharip asker sayısı ise 97.000'dir. Bkz., Gullett 1923, s.652.

³⁵ Falls 1930, s.660-666; Wavell 1938, s.139-140; Grainger 2006, s.239-240.

ilerlemek için hazırlıklarını tamamlamıştır. Bu doğrultuda, yukarıda da ele aldığımız gibi, Mayıs-Ağustos 1918 döneminde, atlı ve piyade tümenlerinin personel yapısı değişmekle birlikte, 4 süvari tümenini ve 7 piyade tümenini en iyi askeri malzeme ile donatmış³⁶ ve bu tümenleri tam kadrolu hale getirerek taarruz gücünü artırmıştır. Nablus Muharebesi (Megiddo Muharebesi) ile 19 Eylül 1918'de başlayan Britanya ordusunun taarruzu, Osmanlı savunmasını yararak, Eylül-Ekim 1918'de Mısır Sefer Kuvveti'nin Halep'e kadar Suriye içlerine ilerlemesiyle sonuçlanmıştır. Böylece Britanya ordusu, bu cephede Osmanlı ordusuna karşı verdiği mücadeleden zaferle ayrılmıştır. Mısır Sefer Kuvveti'ne zaferi sağlayan taarruz gücü ise, 1918 Eylül ayı itibarıyla, 540 adet top dışında, 57.000 piyade ve 12.000 süvari olmak üzere toplam 69.000 muharip askerdir. Bu asker sayısı Britanya ordusuna, Osmanlı ordusu karşısında, piyadede 4'e 7, süvaride 1'e 3 ve top miktarı açısından da 8'e 11 oranında üstünlük sağlamıştır³⁷. Eylül 1918'de Mısır Sefer Kuvveti'nin kadrosundaki 69.000 asker, ön cephe hattında bulunan ve muharebelere iştirak eden asker sayısıdır. Askere verilen tayın miktarı açısından Britanya ordusunun toplam asker sayısı, Mısırlı işçiler ve hastanelerdeki yaralılarla birlikte 450.000 civarındadır³⁸. Çalışmamızın giriş kısmında verdiğimiz Britanya ordusunun Sina-Filistin Cephesi'nde konuşlandığı asker sayısı da muhtemelen bu şekilde hesaplanmıştır. Mısır Sefer Kuvveti'nin 19 Eylül 1918'de başladığı taarruz ise, aşağıdaki teşkilat düzeni içinde yapılmıştır:

Çöl Atlı Kolordusu (Korgeneral Harry Chauvel)

4. Süvari Tümeni (Yeomanry Tümeni yerine):

10, 11 ve 12. Süvari Tugayları

5. Süvari Tümeni:

(13 ve 14. Süvari Tugayları ile 15. İmparatorluk Hizmet Süvari Tugayı

Avustralya Atlı Tümeni:

3, 4 ve 5. Avustralya Hafif Süvari Tugayları

XX. Kolordu (Korgeneral Philip Chetwode)

10. Piyade Tümeni: (29, 30 ve 31. Tugaylar)

53. Piyade Tümeni: (158, 159 ve 160. Tugaylar)

³⁶ Woodward 2007, s.243.

³⁷ Anglesey 1988, s.245; Falls 1930, s.452; Wavell 1938, s.195; Woodward 2007, s.256; Bruce 2002, s.208; Mortlock 2011, s.199-200. Preston ise, Nablus Muharebesi başlarken, Mısır Sefer Kuvveti'nin cephe hattındaki asker sayısını 120.000 olarak vermektedir. Bkz., Preston 1921, s.193.

³⁸ Wavell 1938, s.195; Anglesey 1988, s.245.

XXI. Kolordu (Korgeneral E. S. Bulfin)

- 3. (Lahore) Piyade Tümeni: (7, 8 ve 9. Tugaylar)
- 7. (Indian) Piyade Tümeni: (19, 21 ve 28. Tugaylar)
- 54. (East Anglian) Piyade Tümeni: (161, 162 ve 163. Tugaylar)
- 60. Piyade Tümeni: (179, 180 ve 181. Tugaylar)
- 75. Piyade Tümeni: (232, 233 ve 234. Tugaylar)

*Chaytor Kuvveti*³⁹

Avustralya ve Yeni Zelanda Atlı Tümeni (Anzak Atlı Tümeni):

- 1 ve 2. Avustralya Hafif Süvari Tugayları
- Yeni Zelanda Atlı Nişancı Tugayı
- 20. Hint Piyade Tugayı
- 38 ve 39. Royal Fusiliers Yahudi Taburları
- İngiliz Batı Hint Adaları Alayı'nın 1. ve 2. Taburları⁴⁰.

Sonuç

Britanya İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı'na, gerek müttefiki Fransa, gerekse hasmı Almanya ile mukayese edildiğinde oldukça küçük sayılabilecek bir kara ordusuna sahip olarak girmiştir. Bunda, tarih boyunca Kraliyet donanmasının, dünya üzerinde donanmaya sahip diğer devletler karşısındaki üstün ve ulaşılmaz konumunun sağladığı askeri güvenin, İngiliz kara ordusunun niceliğini olumsuz etkilemiş olmasının payı büyüktür. Ancak savaşın ilk yılında Batı Cephesi'nde, Almanya karşısında verilen ağır kayıplar, ordunun personel açısından takviye edilmesini gerektirmiş, bunun sonucunda hem Britanya adalarındaki, hem de kolonilerdeki insan kaynağına başvurularak sayısal anlamda büyük bir ordu kurulmuş ve ihtiyaç duyulan savaş alanlarına sevk edilmiştir. Bu savaş alanları arasında Sina-Filistin Cephesi, savaş süresince Britanya ordusunun, Batı Cephesi'nden sonra en fazla asker konuşlandırdığı cephe olmuştur.

Bu ordunun Sina-Filistin Cephesi'ndeki görev gücü olan Mısır Sefer Kuvveti'nin kadrosu, Batı Cephesi'ne (Fransa ve Belçika'ya) 1918'in Nisan-Ağustos döneminde yapılan birlik kaydırmalarına kadar çoğunlukla Gönüllü Ordu askerlerine ve Avustralya ile Yeni Zelandalı askerlere dayanmıştır. Bu askerlerin, Britanya İmparatorluğu'nun Düzenli Ordu birliklerinde görev yapan

³⁹ Bağımsız harekâtlar için ayrılan birlikler.

⁴⁰ Falls 1930, s.666-673.

askerler ile mukayesesi yapıldığında muharebe etkinliği açısından zayıf kaldıkları düşünülse de bunların bir kısmının, Çanakkale Cephesi'nin yüksek yoğunluklu çarpışmalarında muharebe tecrübesi kazanmış oldukları unutulmamalıdır. Hem sayısal üstünlüğe, hem de muharebe veya savaş deneyimine sahip olmalarına karşın bu askerler, Çanakkale'de olduğu gibi, I ve II. Gazze Muharebelerinde de Türkler karşısında yenilgiye uğramışlardır.

Bununla birlikte, 1917'nin Haziran ayında, Mısır Sefer Kuvveti'nin Başkomutanlığına Orgeneral Allenby'nin getirilmesi, cephedeki dengeleri değiştirmiş, aldığı takviyelerle ve yeni teşkilat yapısıyla Mısır Sefer Kuvveti'nin muharebe gücü daha da artmıştır. Bu şekilde, yeni teşkilat yapısı ve genel olarak Gönüllü Ordu'ya dayanan kadro yapısıyla Kudüs'ün ele geçirilmesiyle nihayetlenen muharebelerde Osmanlı ordusu karşısında başarılı olan Mısır Sefer Kuvveti, Batı Cephesi'nde duyulan ihtiyaç nedeniyle 60 bin askerini Fransa'ya göndermiştir. Bunun sonucunda, sevk edilen askerlerin yerine, başta Hindistan olmak üzere, dünyanın çeşitli ülkelerinden ve bölgelerinden toplanan askerlerden kadrosu -özellikle piyade tümenleri- yeniden oluşturulan Mısır Sefer Kuvveti, çok kültürlü ve çok uluslu bir ordu niteliği kazanmıştır. Britanya adalarından gelen askerlere göre Hint kökenli piyade ve süvari birliklerinin çok azının iyi bir askeri eğitimi ve çarpışma deneyimi olsa da bu cephedeki muharebelerin Fransa'daki siper savaşlarından farklı olarak fasılalarla yapılması bu askerlerin eğitilmelerini mümkün kılmıştır⁴¹.

Özellikle 1918'in Nisan-Ağustos döneminde, Batı Cephesi'ne yapılan birlik kaydırmalarından Mısır Sefer Kuvveti'nin atlı birlik kuvvetlerinin omurgasını oluşturan Avustralya ve Yeni Zelandalı atlı askerlerin etkilenmemesi, Osmanlı ordusu karşısında Allenby'e önemli bir avantaj sağlamıştır. Allenby, Baly'e göre sayısı 30.000'e ulaşan atlı birlik askerleri veya süvarileri ile Nablus Muharebesi sırasında, cephe hattının istenilen bölgesine yığınak yapma, sürpriz veya baskın niteliğinde saldırılarda bulunma ve hızlı olma gibi faktörlerin bütününden oluşan Yıldırım Savaşı (Blitzkrieg) taktiğine benzer bir muharebe anlayışını uygulamış⁴² ve Osmanlı savunmasını çökertmiştir. Böylece Allenby, Almanlar tarafından atın yerine tankların ikame edilmesi ile benimsenecek ve bir doktrin haline getirilerek İkinci Dünya Savaşı'nda başarıyla uygulanacak olan bu taktiğin habercisi olmuştur.

Britanya İmparatorluğu, özellikle Sina-Filistin Cephesi'ndeki mücadelenin akıbetinin belirlendiği 1918 yılında, farklı din (Hristiyan, Hindu, Sih, Müslüman ve Musevi), ırktan gelen ulusları, sahip olduğu teşkilat becerisi,

⁴¹ Wavell 1938, s.242.

⁴² Baly 2004, s.226; Woodward 2007, s.256.

Sina-Filistin Cephesi'nde Britanya Ordusu: Teşkilat ve Kadro

istihbarat çalışmaları ve toprak-bağımsızlık vaatleriyle bir bayrak altında toplayarak Türklere karşı savaştırmış ve zafer kazanmıştır. Osmanlı ordusu ise, sayısal üstünlüğünü daima muhafaza eden Mısır Sefer Kuvveti karşısında, esasen Anadolu kökenli insan kaynağıyla yetinmek zorunda kalarak, kadro eksikliğiyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Bu da Britanya ordusu karşısındaki taarruz ve savunma gücünü zayıflatmıştır.

KAYNAKLAR

- A Brief Record* *A Brief Record of the Advance of the Egyptian Expeditionary Force Under the Command of General Sir Edmund H. H. Allenby*, Government Press and Survey of Egypt, Cairo 1919.
- Anglesey 1998 The Marquess of Anglesey, *A History of the British Cavalry 1816 to 1919*, Volume 5: *Egypt, Palestine and Syria, 1914 to 1919*, Redwoods Books Ltd, Trowbridge, United Kingdom.
- Baldwin 1994 Stanley Simm Baldwin, *Forward Everywhere: Her Majesty's Territorials*, Brassey's, London.
- Baly 2004 Lindsay Baly, *Horseman, Pass By: The Australian Light Horse in World War I*, Spellmount Limited, Staplehurst.
- Barnett 1970 Correlli Barnett, *Britain and Her Army, 1509-1970: A Military, Political and Social Survey*, Allen Lane The Penguin Press, London.
- Becke 2007a Major A. F. Becke, *History of the Great War Based on Official Documents: Order of Battle of Divisions*, Part 2a: *The Territorial Force Mounted Divisions and The 1st-Line Territorial Force Divisions (42-56)*, The Naval & Military Press, Uckfield, United Kingdom.
- Becke 2007b Major A. F. Becke, *History of the Great War Based on Official Documents: Order of Battle of Divisions*, Part 2b: *The 2nd-Line Territorial Force Divisions (57th-69th), with The Home-Service Divisions (71st-73rd) and 74th and 75th Divisions*, The Naval & Military Press, Uckfield, United Kingdom.
- Becke 2007c Major A. F. Becke, *History of the Great War Based on Official Documents: Order of Battle of Divisions*, Part 3a: *New Army Divisions (9-26)*, The Naval & Military Press, Uckfield, United Kingdom.
- Becke 2007d Major A. F. Becke, *History of the Great War Based on Official Documents: Order of Battle of Divisions*, Part 4: *The Army Council, G.H.Q.s, Armies and Corps 1914-1918*, The Naval & Military Press, Uckfield, United Kingdom.
- Bruce 2002 Anthony Bruce, *The Last Crusade: The Palestine Campaign in the First World War*, John Murray Publishers, London.
- Canterbury Mounted* *The History of the Canterbury Mounted Rifles, 1914-1919*, Edited by Colonel C. G. Powles, Whitcombe and Tombs Limited, Auckland, Christchurch, Dunedin and Wellington 1928.
- Chappell 2003 Mike Chappell, *The British Army in World War I (1), The Western Front 1914-16*, Osprey Publishing, Oxford.

Sina-Filistin Cephesi'nde Britanya Ordusu: Teşkilat ve Kadro

- Falls 1930 Captain Cyril Falls, *Military Operations, Egypt & Palestine (History of the Great War Based on Official Documents)*, Part I-II: *From June 1917 to the End of the War*, His Majesty's Stationery Office, London.
- Fosten ve Marrion 1978 D. S. V. Fosten and R. J. Marrion, *The British Army, 1914-18*, Osprey Publishing, London.
- Grainger 2006 John D. Grainger, *The Battle for Palestine 1917*, The Boydell Press, Woodbridge, United Kingdom.
- Gullett 1923 H. S. Gullett, *The Official History of Australia in the War of 1914-1918*, Volume VII: *The Australian Imperial Force in Sinai and Palestine, 1914-1918*, Angus & Robertson Ltd., Sydney.
- Kinloch 2007 Terry Kinloch, *Devils on Horses: In the Words of the Anzacs in the Middle East, 1916-19*, Exisle Publishing, Auckland.
- Langlois 1910 General H. Langlois, *The British Army in A European War*, Translated by Captain C. F. Atkinson, Hugh Rees, Ltd., London.
- Macmunn ve Falls 1928 Lieut-General Sir George Macmunn – Captan Cyril Falls, *Military Operations, Egypt & Palestine (History of the Great War Based on Official Documents)*, *From the Outbreak of War with Germany to June 1917*, His Majesty's Stationery Office, London. (Battery Press, 1996)
- Makepeace-Warne 1995 Antony Makepeace-Warne, *Brassey's Companion to the British Army*, Brassey's, London.
- Moore 1920 A. Briscoe Moore, *The Mounted Riflemen in Sinai and Palestine: The Story of New Zealand's Crusaders*, Whitcombe And Tombs, Limited, Auckland-Christchurch-Dunedin-Wellington-Melbourne-London. (The Naval & Military Press, 2003)
- Mortlock 2011 Michael J. Mortlock, *The Egyptian Expeditionary Force in World War I: A History of the British-Led Campaigns in Egypt, Palestine and Syria*, McFarland & Company, Inc., Publishers, Jefferson, North Carolina and London.
- Powles 1922 Lieut.-Colonel C. Guy Powles, *The New Zealanders in Sinai and Palestine*, Whitcombe and Tombs Limited, Auckland. (The Naval & Military Press, 2003)
- Preston 1921 Lieut.-Colonel R. M. P. Preston, *The Desert Mounted Corps: An Account of the Cavalry Operations in Palestine and Syria, 1917-1918*, Houghton Mifflin Company, Boston and New York.

- Robertson 1938 John Robertson, *With the Cameliers in Palestine*, A. W. Reed, Dunedin and Wellington. (The Naval & Military Press, 2003)
- Simkins 1988 Peter Simkins, *Kitchener's Army: The Raising of the New Armies, 1914-16*, Manchester University Press, Manchester.
- Smithers 1994 A. J. Smithers, *The Fighting Nations: Lord Kitchener and His Armies*, Leo Cooper, London.
- Statistics* *Statistics of the Military Effort of the British Empire during the Great War, 1914-1920*, His Majesty's Stationery Office, London 1922.
- The British Army* *The British Army: The Definitive History of the Twentieth Century*, Cassell Illustrated, London 2007.
- Talbot-Booth 1941 E. C. Talbot-Booth, *The British Army: Its History, Customs, Traditions and Uniforms*, Sampson Low, Marston & Co., Ltd., London.
- Thompson 1923 Lieut.-Col. R. R. Thompson, *The Fifty-Second (Lowland) Division, 1914-1918*, Maclehose, Jackson & Co., Glasgow. (The Naval & Military Press, 2004)
- Usher 2006 George Usher, *Dictionary of British Military History*, A & C Black Publishers, Ltd., London.
- Ward 1922 Major C. H. Dudley Ward, *The 74th (Yeomanry) Division in Syria and France*, Antony Rowe Ltd., London. (The Naval & Military Press, 2004)
- Ward 1927 Major C. H. Dudley Ward, *History of the 53rd (Welsh) Division, 1914-1918*, Western Mail Limited, Cardiff. (The Naval & Military Press, 2004)
- Wavell 1938 Colonel A. P. Wavell, *The Palestine Campaigns*, Constable and Co Limited, Third Edition (Sixth Impression), London.
- Wilkie 1924 Major A. H. Wilkie, *Official War History of the Wellington Mounted Rifles Regiment, 1914-1919*, Whitcombe and Tombs Limited, Auckland, Christchurch, Dunedin, Wellington, Melbourne and London. (The Naval & Military Press, 2004)
- Woodward 2007 David R. Woodward, *Forgotten Soldiers of the First World War*, Tempus Publishing Limited, Stroud, Gloucestershire, United Kingdom.

Fotoğraf 1: Birinci Gazze Muharebesi'nde (26 Mart 1917) Britanya süvarileri. (Imperial War Museum fotoğraf arşivi Q104051)

Fotoğraf 2: İmparatorluk Hecinsüvar Tugayı (Imperial War Museum fotoğraf arşivi Q13159)

Fotoğraf 3: Nablus Muharebesi sırasında (21 Eylül 1918) Avustralya Hafif Süvari Alayı. (Imperial War Museum fotoğraf arşivi Q12328)